

Ochrona wód w Unii Europejskiej

Woda jest niezbędna do życia ludzi, zwierząt i roślin. Jest także bogactwem naturalnym koniecznym dla prawidłowego funkcjonowania gospodarki. Ochrona wody i gospodarka wodna wykraczają poza granice poszczególnych państw. Zasoby wodne znajdują się pod dużą presją w związku z zapotrzebowaniem na wodę w wielu różnych sektorach, takich jak rolnictwo, turystyka, transport i energia. Prawodawstwo UE w dziedzinie wody uległo zmianie po przyjęciu w 2000 r. ramowej dyrektywy wodnej, która wprowadziła holistyczne podejście do gospodarowania wodami powierzchniowymi i wodami podziemnymi oparte na dorzeczach. Ramową dyrektywę wodną uzupełniają porozumienia międzynarodowe oraz przepisy odnoszące się do zanieczyszczenia wód oraz ich jakości i ilości.

Polityka UE w zakresie ochrony zasobów wody słodkiej i morskiej oraz zarządzania nimi w oparciu o całościowe podejście ekosystemowe obejmuje dwa podstawowe akty prawne: ramową dyrektywę wodną i dyrektywę ramową w sprawie strategii morskiej. Ochrona wód morskich w Europie opiera się na porozumieniach międzynarodowych w sprawie wód regionalnych.

Ochrona wód w UE		
Ramowa dyrektywa wodna i uzupełniające ją dyrektywy szczegółowe	Unijna polityka przybrzeżna i morska	Porozumienia międzynarodowe w sprawie wód regionalnych

Ramowa dyrektywa wodna z 2000 r. jest jednym z najobszerniejszych i najbardziej ambitnych aktów prawnych UE dotyczących ochrony środowiska. Jej głównym celem jest osiągnięcie „dobrego stanu” wszystkich wód w UE, w tym wód słodkich, przejściowych

(w ujściach rzek) i przybrzeżnych. Ramową dyrektywę wodną uzupełnia szereg innych przepisów regulujących konkretne aspekty polityki wodnej, które przyczyniają się do osiągnięcia dobrego stanu wód. Na mocy dyrektywy organizacja gospodarki wodnej opiera się na sieci dorzeczy, z których wiele znajduje się na terytorium więcej niż jednego państwa członkowskiego. Na przykład obszar międzynarodowego dorzecza Dunaju jest największy w Europie i rozciąga się na terytorium dziesięciu państw członkowskich oraz dziewięciu krajów sąsiadujących. W dyrektywie określono jasny harmonogram wykonania na podstawie sześcioletnich cykli zarządzania. Uzupełnieniem ramowej dyrektywy wodnej są dyrektywy szczegółowe, takie jak:

- dyrektywa w sprawie wód podziemnych,
- dyrektywa w sprawie wody pitnej,
- dyrektywa dotycząca jakości wody w kąpieliskach,
- dyrektywa azotanowa,
- dyrektywa dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych,
- dyrektywa w sprawie środowiskowych norm jakości
- oraz dyrektywa powodziowa.

W dyrektywie w sprawie ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem i pogorszeniem ich stanu przewidziano szczegółowe kryteria służące ocenie dobrego stanu chemicznego, identyfikacji znaczących i utrzymujących się trendów wzrostowych oraz definiowaniu punktów początkowych dla inicjowania działań odwracających trendy. Zmieniona dyrektywa w sprawie wody pitnej z 2020 r. określa podstawowe normy jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Nakłada ona na państwa członkowskie obowiązek regularnego monitorowania jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi z zastosowaniem metody punktów pobierania próbek. Celem dyrektywy w sprawie jakości wody w kąpieliskach jest natomiast poprawa ochrony zdrowia publicznego i środowiska przy pomocy przepisów dotyczących kontrolowania i klasyfikacji wody w kąpieliskach oraz przekazywania informacji na ten temat społeczeństwu. W sezonie kąpielowym państwa członkowskie zobowiązane są do pobrania próbek wody i oceny stężenia co najmniej dwóch konkretnych bakterii raz w miesiącu w każdym kąpielisku. W dyrektywie w sprawie środowiskowych norm jakości przewidziano wartości dopuszczalne stężenia w wodach powierzchniowych 33 substancji priorytetowych stwarzających na szczeblu UE poważne zagrożenie dla środowiska wodnego lub za jego pośrednictwem oraz ośmiu innych substancji zanieczyszczających. Celem dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych jest ochrona środowiska przed niekorzystnymi skutkami odprowadzania ścieków komunalnych i przemysłowych. Dyrektywa określa minimalne normy i harmonogramy zbierania, oczyszczania i odprowadzania ścieków komunalnych. Dyrektywa azotanowa ma na celu ochronę wód przed azotanami pochodzenia rolniczego. Rozporządzenie uzupełniające zobowiązuje państwa członkowskie do przedkładania Komisji co cztery lata sprawozdania

zawierającego szczegółowe informacje na temat kodeksu dobrej praktyki rolniczej, wyznaczonych stref narażonych na zanieczyszczenia azotanami i monitorowania zasobów wodnych, a także streszczenia programów działań. Dyrektywa i rozporządzenie mają na celu ochronę wody pitnej i zapobieganie szkodom związanym z eutrofizacją czyli nadmierną produkcją biomasy glonów (co objawia się tzw. zakwitami glonów). Celem unijnej dyrektywy powodziowej jest ograniczenie ryzyka powodziowego dla zdrowia ludzi, środowiska naturalnego, infrastruktury i majątku, a także zarządzanie tym ryzykiem. Zgodnie z dyrektywą państwa członkowskie mają obowiązek dokonywania ocen wstępnych w celu zidentyfikowania dorzeczy i obszarów wybrzeża, na których występuje zagrożenie, a następnie przygotowania map ryzyka powodziowego i planów zarządzania ukierunkowanych na zapobieganie, ochronę i gotowość.

Dyrektywa ramowa w sprawie strategii morskiej stanowi środowiskowy filar unijnej zintegrowanej polityki morskiej, którą opracowano, by wzmocnić zrównoważony rozwój unijnej gospodarki morskiej, a jednocześnie zapewnić lepszą ochronę środowiska morskiego. Celem dyrektywy ramowej w sprawie strategii morskiej jest osiągnięcie dobrego stanu środowiska unijnych wód morskich oraz ochrona i utrzymanie tego stanu oraz zapobieganie jego pogarszaniu. W dyrektywie ustanowiono europejskie regiony (Morze Bałtyckie, północno-wschodni Ocean Atlantycki, Morze Śródziemne i Morze Czarne) oraz podregiony morskie w granicach terytorialnych zgodnych z obowiązującymi regionalnymi konwencjami morskimi. Aby osiągnąć cele określone w dyrektywie państwa członkowskie opracowały strategie oparte na ekosystemie dotyczące podlegających im wód morskich, które będą poddawane przeglądowi co sześć lat. W zaleceniu dotyczącym zintegrowanego zarządzania strefą przybrzeżną zdefiniowano ponadto zasady należytego planowania strefy przybrzeżnej i zarządzania nią, które państwa członkowskie muszą uwzględnić. Dalsze wzmacnianie ochrony ekosystemów morskich, w tym przez rozszerzenie obszarów chronionych i ustanowienie obszarów objętych ścisłą ochroną na potrzeby odbudowy siedlisk i zasobów rybnych jest celem przyjętej w maju 2020 roku unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030. Warto także wspomnieć o utworzeniu Europejskiej Agencji Bezpieczeństwa Morskiego (EMSA), odpowiedzialnej m.in. za zapobieganie zanieczyszczeniom spowodowanym przez statki i reagowanie na nie, jak również reagowanie na zanieczyszczenia morza spowodowane przez instalacje do wydobywania ropy naftowej i gazu.

Trzecim filarem ochrony wód w UE są porozumienia międzynarodowe w sprawie wód regionalnych. Ochrona wód morskich w Europie opiera się na czterech strukturach współpracy międzynarodowej – tzw. regionalnych konwencjach morskich – między państwami członkowskimi a państwami sąsiednimi z wspólnymi wodami:

- konwencji OSPAR z 1992 r. (opartej na wcześniejszych konwencjach z Oslo i z Paryża) dla północno-wschodniego Atlantyku;

- konwencji helsińskiej (HELCOM) z 1992 r. dotyczącej Morza Bałtyckiego;
- konwencji barcelońskiej (UNEP-MAP) z 1995 r. dla Morza Śródziemnego;
- oraz konwencji bukareszteńskiej z 1992 r. dotyczącej Morza Czarnego.

W wyniku współpracy międzyregionalnej w dziedzinie ochrony środowiska wód morskich i dorzeczy opracowano kilka strategii makroregionalnych w UE: strategię dla regionu Morza Bałtyckiego z 2009 r. (pierwszą kompleksową strategię UE na rzecz makroregionu), strategię na rzecz regionu Dunaju (2011 r.) oraz strategię na rzecz regionu Morza Adriatyckiego i Morza Jońskiego (2014 r.).

Plan ochrony zasobów wodnych Europy

W 2012 r. Komisja zainicjowała Plan ochrony zasobów wodnych Europy definiujący długoterminową strategię na rzecz zapewnienia wystarczających zasobów wody dobrej jakości do wszystkich uzasadnionych zastosowań przez lepsze wdrożenie obecnej polityki wodnej UE, włączenie celów polityki wodnej do innych obszarów polityki oraz wypełnienie luk w obowiązujących ramach prawnych. W planie przewidziano określenie przez państwa członkowskie rachunków wody i poziomów docelowych w zakresie efektywności wodnej, a także opracowanie unijnych norm ponownego wykorzystania wody.

Plan ochrony zasobów wodnych Europy ma na celu zwiększenie skuteczności polityki wodnej UE i wypełnienie istniejących w niej luk, aby wywrzeć rzeczywiste skutki w całej Europie. Opiera się on na licznych badaniach i informacjach, w tym sprawozdaniu z oceny planów gospodarowania wodami w dorzeczu i sprawozdaniu Europejskiej Agencji Środowiska (EAŚ) w sprawie stanu wód, a także na przeglądzie polityki dotyczącej niedoboru wody i susz. W przeszłości takie szczegółowe informacje nie były dostępne. Opublikowane w listopadzie 2012 r. propozycje zawarte w planie są wynikiem wspólnych wysiłków polegających na konsultacjach i przygotowaniach, które podjęły Parlament Europejski, państwa członkowskie, dostawcy wody i użytkownicy przemysłowi, naukowcy, organizacje pozarządowe i obywatele. Jego celem jest zapewnienie zrównoważonego użytkowania wody, z uwzględnieniem potrzeb ludzi i naturalnych ekosystemów, od których są oni zależni.

Założeniem planu nie jest narzucenie uniwersalnego rozwiązania wszystkim państwom członkowskim. Środowiska wodne w Europie znacznie się różnią. W planie położono natomiast nacisk na najważniejsze zagadnienia, takie jak użytkowanie gruntów, zanieczyszczenie, racjonalne gospodarowanie wodą i odporność zasobów wodnych, a także zarządzanie. Powodzenie planu będzie zależęć od chęci państw członkowskich do podjęcia działań oraz od zaangażowania zainteresowanych stron na szczeblu krajowym i lokalnym. Komisja wniesie własny wkład polegający na monitorowaniu postępów,

udzielaniu pomocy w opracowaniu narzędzi służących do realizacji planu i egzekwowaniu prawa wodnego UE.

Światowy Dzień Wody – 22 marca

Światowy Dzień Wody to święto ustanowione przez Zgromadzenie Ogólne ONZ rezolucją z 1992 roku, obchodzone corocznie 22 marca. Ma przypominać, że wielu mieszkańców naszej planety (obecnie ok. 800 milionów osób) cierpi z powodu braku dostępu do czystej wody pitnej. Oznacza to kłopoty w życiu codziennym (takie jak utrudnienia w kąpeli czy spłukiwaniu toalety), których w Europie możemy doświadczyć w trakcie awarii czy remontu wodociągów. Brak dostępu do wody pitnej to także śmiertelne choroby oraz mniejsze szanse życiowe kobiet, które zgodnie z tradycją mają za zadanie dbać o rodzinę i dom, więc spędzają długie godziny na wędrówkach do studni. Jest to czas, który mogłyby poświęcić nauce lub pracy zarobkowej.

Jak chronić wodę?

Ochrona wody sprowadza się do różnych działań mających na celu zarówno ograniczenie dopływu zanieczyszczeń (np. nowsze technologie w przemyśle, budowa oczyszczalni), jak i do poprawy jakości wód już zanieczyszczonych (np. zbieranie plam oleju, napowietrzanie, renaturalizacja rzek).

Ochrona wody może być realizowana przez podejmowanie działań takich jak:

- odprowadzanie do wody (lub gruntu) wyłącznie ścieków oczyszczonych (budowa sieci kanalizacyjnych i nowych oczyszczalni ścieków, jak i do modernizacja tych już istniejących i inwestowanie w czystsze technologie),
- stosowanie w rolnictwie i gospodarstwie domowym wyłącznie środków ulegających szybkiej biodegradacji (ograniczone stosowanie nawozów i środków ochrony roślin oraz używanie środków czystości zawierających mniej fosforu),
- inwestowanie w nowe, bezpieczne technologie przemysłowe oraz modernizacja tych uciążliwych (stosowanie zamkniętych obiegów wody, budowę oczyszczalni oraz instalowanie wydajnych filtrów),
- odizolowanie wysypisk śmieci i hałd odpadów przemysłowych od wód podziemnych oraz powierzchniowych (warstwy izolacyjne, oczyszczanie wód odpływowych),
- odsalanie i oczyszczanie wód odprowadzanych z kopalni oraz z ulic (ograniczenie stosowania soli sypanej zimą na drogi).

BIULETYN 3/2022 marzec 2022 r.

EUROPE DIRECT Poznań
przy Wielkopolskiej Izbie Rzemieśniczej w Poznaniu

Źródła:

<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/pl/sheet/74/ochrona-wod-i-gospodarka-wodna>

<https://www.ekokalendarz.pl/swiatowy-dzien-wody/>

<https://www.ekologia.pl/wiedza/srodowisko/ochrona-wody-aspekty-cele-i-sposoby-ochrony-wody-degradacja-wody,11019.html>

Ochrona wód i gospodarka wodna, Dokumenty informacyjne o Unii Europejskiej 2017

Plan ochrony zasobów wodnych, Komisja Europejska, 2014

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)

Przygotował:

EUROPE DIRECT Poznań

przy Wielkopolskiej Izbie Rzemieśniczej w Poznaniu

al. Niepodległości 2, 61-874 Poznań

tel. 61 8521670,

e-mail: europedirect-poznan@irpoznan.com.pl, www. europe-direct.poznan.pl

**Współfinansowane przez
Unię Europejską**